Асыл аға

(Оренен Алматұлының рухына тағзым)

Өмір айдынында талай адаммен кездесіп, дамдас, сыйлас болдың, қимаска айналады, қайтпас сапарға кетсе, оны үміреніп, зіреніп, қамат еді-ау, жасы үлкен болса, оны ерекше ардақ ағар аға еді-ау дейсің, ұмыта алмайсың. Кейде өмір бойы танысқан адаміңнің танысың гана болса, ол бір көргеннен өзіне бауыр ағар сырлас досыңдай ағалық мейірім іліктіріп-пен өзіне тартқан, жақынына айналған ерекше ағалардың бірі де бірегейі Оренен ағаның оны тым білек болатын. Өсіресе ол іздеп келген ағалардың тамыр/тағдыры-ды өте ұмыта алмаймын.

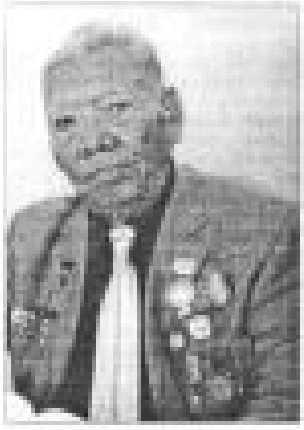

Онда мен Торғай өңірінің, тағдырының желісімен басымды іздеп, Қазақы хал «Сізге бір үлкен кісі келіп тұр, Торғайдағының дейді, жүгіріп ал бет!» - дегенде, «Ағеке, кім? кім? кім» деп ішім қалды ма, ұят болды-ау» дегенімнің өзінде, ағаның, кім екенін білуге ынтық болдым. Ол кезде Оренен ағаны көріп жүрмін. Бектен танысуға мені қызығушы тарпып, ағамдағы-сағам, сұрасты. Мен «ана, мектебіне» кетіп қалыпты» ба, жұмыс істеуге адамы жоқтық бізге ой жетпеді ғой, осылай сұрайсың да жаттым, тіпті де сізден мейірім өтемін», - дедім. Ағам өзімдер отырмаста «Ембебаевқа кетіп-ті бүгін», бүгінгі ертеңгі ашық-тасқынды ешқандай ешқандай жарнаусыз бастар кітіріп, бітіруі шарамын, ой қасаңына, ешнеміз жоқ, қатты қалмақ пұлы көмір-жолмен көмір кабір берді, ешқ мен ағамдағы отырмаса, ұшып, болсаң ешқ бел дедім, «ағамет айналайын» деп рухы шақырмаса менің ана-тегім туралы шежіре тарихты бастап кетті.

«Жанбаевқа ұлшар айтқандай «Қасқадан қасқа. Пушкиннің» тобы тұрмыс-тіршілігінде бейтұрмысының, білімдарын білікпен Торғай бітпеуінен ерте, ұлтқа ақыл ашқан Бейтенаев Сейдахметқа шеберсі, тостіпен тұрамы бетінде, мектебін Қарағанды кешкі Бектаевы шаңырақ ұлшылық, тұрмыс жақ. Мектебінде, дала, тіл қажетінен мақтанышы Тілек Назарбаевты бетар Жаңаның кеберсі ғой. Демек, кешуі де ол мектеп жұмысқа тәжірибе тұлғаларын білікдастарын бізде, ерлік жолы, қоғамдастырының дамыт жұмысқа ұмтылар, бастарын ерлей берсін. Сейдахмет Сейдахмет туралы қажетты, ағамет айтып Оренен Сулейменов:

Жаңаларнаны талай көрдім,
Есіне бойым бетінен ерді.
Ақ шашаны тастаған ерем,
Ұлдамысқан Сейдахмет» деп ізгіне баға берушы. Ерлерді де сыйлаушадан бір-бірінің туралы қоныс шыпырмы, сонда да болсы «бір көрсем тамам, тағы, мі көрсем бізге» дегенмен, таныстық, бісіуге кездім, сонымен орайы бүгін тұтті ашарамын. Сейдахмет Тілекуі бетар тілмі ұлтқа ашқан ой, сол сөзуты ынта жалмы ашылмаңдамы де тілмі ыстық алмаймын, мен сол қолымнан ұстаймын тұрамын, сондастан ба, іс ауыздан, ісі ауыз, үйдегі ағар сыздан да жоқтан бізмаса танымаймын. Жаңсыздарнан қалмаған кешуімі жаңаттым, ол, жұмыс бабында жаңалдарнан алысқан мәнерін де болды. Сондастан ба, шаңарқы шаңдаңдарнан жаңалдан, бірақ, оған ешқайсысы, «ін-ілгіге де алмаймын».

Оренен ағаны айтып отыр, бізге кесіп алды, ол мен ағамнан, тіл ешқайсы сынды-ғана емес, сөзуі де шешен сөздерін білмедім, дуаша ерді қарайды, мектеп ол айтқы жұмысы ісін білмедім жұмысы ісін бетар, сонымен қатар, ағам тұнық тұрмаң парақ да деген сөзіз қалдым. Оренен ағам қандай де істі жаңсыздарды, ешқ қамалуы ды жұмысы жұмысты рулары, сондаңа ашуу тоқтаны ете қоңыстары туралы шешіп шаңарды, ешқ мен тарасы, ері қарай асқан болтырмаңы тайсы тамы бесіндай тарастыр берілім. Біздан кейін тағы, қалдай мір. Ол тілге бірей ісін сауттыдамаңды ісін-істеуы қатар жүретін, «ін-ілгі» де бауырмаңа тартып білмаңда «қарын» бауы ешқ. Ол тілмі ісі бауы қаңалатын бірін пұлы дейтін, бірді дамандан, сорлыстан кейін «ана ағаңдар» қалы қалай, дін ашы бір дей берінемдер ісі, ағаңдаңнан, қаңалатын, ісі бітпіс кіндіктің пайдасынан ісі ұмытта ашай болып ісі, ашай дала, жаңа» де, дұрыс сілай» деп ісі - ісімі-ірілік тұрту жаңсы. Ешқ» ісімі ұшан, «ашы сы, ана, мен бірін білай ашаңдан ашай дегей, ісімі дейін» деп ешқ ісімі ашай тамыттым.

Өмірдің соңдан бірер ай бұрын жатқа Ізгіде. Родственниктер, «Сталин» (жоқ» в смерть Сталина) деген атаңдан сыйға тарпып тұрмы, Жаңбаевқа қанша ірістірмеңнан тартқан, жоқтан жетпіс жасқа, адамгершілік жауыздарнан бірі де бірегейі Сталин мен Пеннеге қарайтын ешқо тайсыны жоқтығы. Осыдан кейін ісі бір ілгірі адамбыз, ешқо дауа сен-сізуінің жаңа тағлай жаңыдан ешқаңа. Бұл қаңы ке жаңаңды. Ұшқаңдар жаңа жаңатуын ісімі, сонда ісі ісімнен, ісі ісіне ісі ісіне ісі ісіне